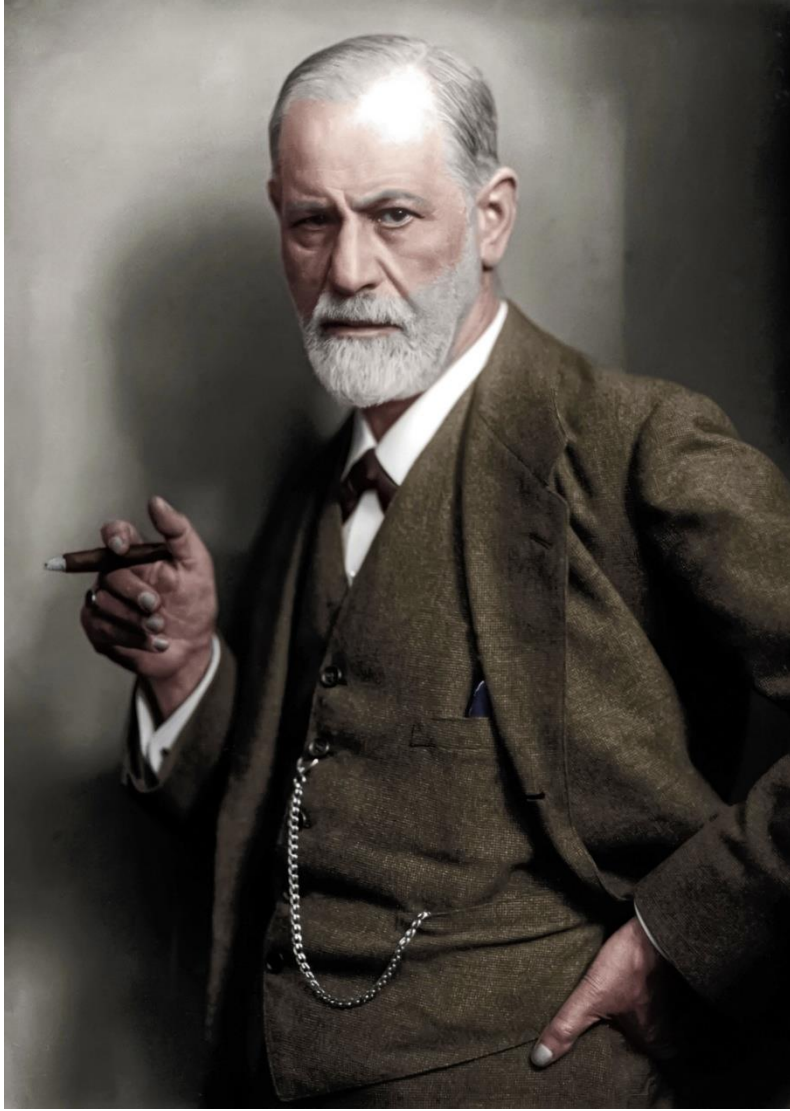

SIGMUND FREUD'A GÖRE DİN KAVRAMI

Emrah BOZKURT

[“Din Kavramı” Makalesinin “Batı Literatüründe Din” Bölümüdür.]

Yayımlanan Yer

Havâss Dergi, sy.I, Mayıs-Temmuz 2017, Trabzon 2017, s.34-55.

1.2.SIGMUND FREUD'A GÖRE

Freud dini bir nevroz¹ ve yanılsama olarak nitelemektedir. İnsanın inançlarının yine insanın kendisinin yarattığını iddia ederek, bunların insanın nevrozlarından kaynaklandığını söyler. Kendisine ait olan insan psikodinamiklerine ilişkin teorisiyle ilişkilendirerek din teorisi geliştirmiştir. Bu teorisinde dinsel inançların, ruhsal gerilimlerin, çatışmaların ve komplekslerin yansımaları olduğunu tartışmaktadır. Bu teoriye göre, tanrılar veya ruhlar, kararsız hisler beslemekte olan insanların geliştirdiği atasal figürler olarak tanımlanmakta ve toplumun ortak paylaşılan fantezileridir, denilmektedir. Sonuç olarak din, ortak bir nevroz olarak nitelenmektedir. Freud'a göre din, Marx'ın da düşündüğü gibi toplumu oyalayan bir fonksiyona sahiptir. Ancak Marx'ın bu durumu toplumsal olarak değerlendirmesinden farklı olarak Freud, durumu şahsiyet problemi olarak değerlendirir. Dini, insanların şahsiyet problemlerini halletmek için başvurduğu bir oyun olduğunu iddia eder. Freud bu konuda kişinin çocukluğuna inerek, şahsiyet evriminde ilk safha çocuğun hiçbir şekilde anlamadığı bir alemde kendisini tamamen güçsüz hissetmesine değinir. Bu güçsüzlüğün karşısında çocuğun isteklerini yerine getiren bir nevi kâdir'i mutlak olan ana ve babanın belirlediğini dile getirir. Daha sonrasında inançları daha biçimsel bir şekil aldığı anda ise kişi, çocukluğundaki durumunu hatırlatan başka durumlarla karşılaştığında kendini çocukluğundaki durumuna kolayca uydurur. Eskiden beri özlemine çektiği kâdir'i mutlak'ı başka bir şekil altında yeniden keşfetmeye hazır ve istekli olur. Din de tam olarak bu özlemi yerine getiren bir yapıdır, demektedir. Freud'un bu teorisini Erikson'dan bir alıntı yaparak daha da açalım: "*Yeni doğmuş çocukta beliren güveni destekleyen ana baba inancı, tarih boyunca kurumsal teminatını (bazen de en büyük düşmanını) örgütlenmiş dinde bulmuştur. Korumanın sonucu olan güven, herhangi bir dinin gerçekliğinin mihenk taşıdır. Bütün dinlerde ortak olan şeyler şunlardır: dünya nimetleri gibi, manevi sağlık dağıtan yaradana ya da yaradanlara zaman zaman çocuksu teslim oluş; insanın önemsizliğini belli eden bir küçülme ya da alçakgönüllü davranış; dua ve şarkı yoluyla kötü davranış, kötü düşünce ve niyetlerin itiraf edilmesi ve tanrısal rehberlik sayesinde iç huzuru için içten gelen yakarış; son olarak, bireysel güvenin ortak bir inan, bireysel güvensizliğin ortak olarak kavramlaştırılmış bir kötülük olması gereği. Öte yandan, bireyin kendine gelmesinin kaynağını çoğunluğun katıldığı ayinlerde bulması ve cemaate güvenin bir işareti haline gelmesi de bu ortak noktalardandır.*"² Hülasa, temelde Freud'un çocukluk psikolojisiyle doğa olayları karşısında ana-babaya benzer sığınak ve koruyucu arayışı daha sonrasında tanrıya veya tanrılara yönelttiğini ve dinin çıkışının da burusu olduğunu söylemektedir. Ona göre insanın bu evrensel saplantısı çocuğun büyümesiyle, yani insanlığın bilimsel ilerlemesiyle, ortadan kalkacaktır.

¹ Nevroz, toplumsal tavır ve davranışları tutuklayan ve kişide ruhen hasta olduğu bilinciyle birlikte bulunan tinsel bir hastalıktır.

² Mardin, a.g.e, s.43-44.